

כי עבד היית!

מיתוס לאומי חברתי? רתי?

הסיפור הכביר של יציאת

מצרים עדיין משפיע על

תודעת העם ורימיון העולם

אין הוכחות ממשיות לכך שיציאת מצרים... ריים אכן היתה מאורע היסטורי... היסטוריונים, ארכיאולוגים, פרשנים וסדר פרים יכולים, על כן, להתווכח על כך בליטוף: האם היתה היציאה בכלל, ואם היתה — האם יצא שנט קטן אחד או קבוצה של 60 מימשפחות (כפי שהאמין רודף ברגוריון), או עם גדול רב, שהתפרנס כאורח-הפלא במידבר הצחיח שאין בו רבר.

אולם אין לכך חשיבות רבה. חשיבותה העצומה של יציאת מצרים אינה כאירוע היסטורי, אלא כמיתוס שיש לו גם כיום, כעבור יותר מ-3000 שנה, השפעה ארירה על הרימיון האנושי ועל ההכרה הלאומית ו/או הדתית של עמי ישראל.

עם סגולה? כמו כל מיתוס גדול, יש לו רברים רבים, וכל אדם יכול לתפוס אותו כרוחו.

בצורה פשוטה, זהו מיתוס של שיחרור לאומי. עם משועבר יצא מעבדות לחרות, ואחרי יסורים ותלאות אידספור הגיע אל הנהלה, אם כי לא אל המנוחה.

בתפיסה אחרת, זהו מיתוס גדול של ניצחון החרות האנושית. מול עריץ אכזר עמד עם קטן של עבדים, מרוכזים ומנוצלים. הוא העדיף את המיכרר הוהפשי על פני סיר הכסר והוושע, וצממו בכוחות עצמו, בהנהגת מנהיג שהיה מחוקק ואישירוח.

במיתבו, זהו מיתוס מאלוב ורבי צדיקים, לאומי וננושי כאחד. הוא אמר היה לגבש תודעה בעלת תוכן לאומי וסוציאלי עמוק. לא תודעה לאומית של "גוי ככל הגויים", אלא של עם סגולה, בעל רמה מוסרית גבוהה על כל עמם סגולה, כעבד היית במצרים." עם המצווה להעניק שיויון לורים הגרים בתוכו, לשקוד יותר, כי עבד היית במצרים." עם המצווה על רווחת האיש העובד, להישמר מפני ההתנאות הלאומית והאישית, ולזכור ככל עת נשאות הלאומית והאישית, ולזכור ככל עת

כי נאמית עבדים.

פולחן מת? מעט מאוד מכל זה קיים

בתודעת הציבור הישראלי בפסח 1989.

האינתיפאדה יוצרת בקרב הפלסטינים מיי תוס דומה לזה של יציאת מצרים — מילמתו של עם קטן וחלש על חרותו, מול עריץ אריר וכליכוח. בצמרת המדינה שולטת הפסיכולוגיה של פרעה. בתוך המדינה עצמה גובר הפולחן של גלליהוזהב על הכבוד האיש העובד. בחוגים המתיימרים לשמור על גחלת הדת הצטמק ההג והפק לפולחן מת.

אולם כל עוד קיים המיתוס הכביר של יציאת מצרים, גנוו בו הכוח להביא להתחדשות, להתנערות. "כי עבד היית במצרים!" — מילים אלה עדיין מהדהדות כאוהרה וכתביעה מוסרית גדולה.

האינתיפאדה

מקץ 35 שנים

נחאלין וסמוע. שני שמות

הרשומים בדם בתולדות

הסיכסוך הישראלי-פלסטיני.

חזרו שוב לתודעה

שמותיהם של שני כפרים עלו השבוע שוב מתוך דפי ההיסטוריה, כתיזכורת לסיפור היסטורי הארוך של המאבק הישראלי-פלסטיני.

הכפר נחאלין, ממערב לבית לחם, התפרסם בעולם כולו לפני 35 שנים. אז נערך בו טבח, שיועז את העולם. שרשרת הזוועות. בסוף 1953 נערך

סיקריקים

צה"ל טבח בכפר קיביא, מצפון לירושלים. הנסיבות לא התבהרו מעולם.

רודף כריגוריון הכחיש תחילה בכלל שצי"ל היה מעורב, וטען במצח נחושה שהיתה זאת פעולת נקמה של מתיישבים ישראלים זועמים, אחרי פיגועים של פידאיון. אריאל שרון, מפקד היחידה שביצעה את הפעולה, טען כי עשרות הקורבנות — גברים, נשים וילדים — נהרגו בטעות, בעת שפוצצו בתי הכפר מבלי שנברק תחילה מי נמצא בתוכם. הזעזוע של קיביא היה אריר, והוא הזכיר לערבים את טבח דיריאסין ב-1948. כתגובה על כך תקפו הפלסטינים אוטובוס יהודי במעלה העקרבים, בדרך לאילת, וערכו טבח בנוסעיו. מעשה היועז זה ההריר אף הוא את העולם.

הטבח של נחאלין נערך באישורו של ראשה ממסלה משה שרת. הוא נועד כנקמה על טבח מעלה העקרבים.

זה היה במרס 1954. תצלומי הטבח פורסמו אז ברחבי העולם, והונחו על שולחן מועצת הביטחון של האו"ם בידי נציג לננון, שהיה אז דובר העולם הערבי.

כפר שכוהיאל. הכפר סמוע, השוכן מדרום לחברון, הוא בררר כלל כפר שקט ושכוהיאל. הוא עלה לכותרות נארץ ובעולם כאשר פקד ראשה ממסלה ושר הביטחון לוי אשכול לערוך בו פעולת נקמה, אחרי חרידה של פידאיון.

היתה זאת אז החלטה תמוהה ביותר, מי כיוון שהיה ידוע כי הפיגועים מבוזעים על פי יוזמה סורית, בחסות סוריה. לירדן לא היה כל חלק בזה. אולם אשכול, אדם זהיר, העדיף לפגוע בכפר שהיה נתון תחת שילטון ירדני, מאשר להתגרות בסורים.

השבוע נהרג ילד בסמוע, בעת פיוזר התפרעות, ואילו השם נחאלין הופיע שוב בכותרות בחכייה העולם, והונח על שולחן מועצת הביטחון.

דגל שחור

היחסים בין צה"ל ומישמר

הגבול חזרו השבוע למה

שהיו לפני 32 שנים. כאשר

צה"ל לחם ומישמר הגבול

ערך טבח.

למישמרהגבול יש שתי תרמיות, הסותרות את חזו לחלוטין.

צל שחור. יש אירועים הנחרתים בויכח רון הקולקטיבי יותר מאחרים. אין ספק כי מה שקרה השבוע נחאלין הוא מאורע כזה — בדיוק כמו הטבח הקודם בנחאלין, לפני 35 שנה (ראה לעיל). הוא יקבע את היחסים בין הציבור הפלסטיני ומישמר הגבול. הוא יטיל גם צל שחור על היחסים בין מישמר הגבול וצה"ל.

שופט צבאי ישראלי קבע פעם, כי על פקודה מסוימת של מישמר הגבול, שגרמה לטבח, התנופף "הדגל השחור של אייהחור קיזת". השבוע התנופף הדגל הזה שוב.

ההסתדרות

לחסום, לחסום

מי שפחד מפני רוחות של

שינוי, סוגר את הדלתות

במסמרים.

ההסתדרות לא הצטיינה מעולם בעודף של דמוקרטיה.

בימים שקרמו להקמת המדינה, היא היתה מכשיר של שילטון. באמצעות השליטה ה מוחלטת של ההסתדרות על שוק העבודה כתתה הנהגת היישוב את מרותה על הציבור גם כעניינים לאומיים. העוצמה הכלכלית של ההסתדרות, השפעתה על אירגון הנהגה ועל מכשירי כוח אחרים נתנו לשליטה זו תוקף כמעט מוחלט.

הנהגת היישוב היתה, מאז ראשית שנות ה-30, בידי מפא"י (קודמתה של מפלגת העבודה כיום). שילטון. המוסדות הלאומיים ושלטון מפא"י היו היינו הך. המאבק הלאומי, המאבק הסוציאלי והמאבק של מפא"י היו גם הם היינו הך.

בבתוך שלהם. הקמת המדינה לא שינייה תה א המצב בהרבה. במדינה חלו שינויים, נערכו בחירות, התחלפו הנהגות. לא כן בהסדרות.

יש לכך סיבה פשוטה: בהסתדרות זורם כל הכוח למעלה למטה, ולא מלמטה למעלה. לחבר אין כמעט שום השפעה על מעשי ההנהגה. הוא רק נדרש אחת לכמה שנים לבחור במנגנון המיפלגתי. מכאן והלאה נתון השילטון — בהסתדרות עצמה ובכל האימפריה הכלכלית-חברתית שלה — בידי הפונקציונרים המיפלגתיים.

התוצאה: העסקנים, השולטים בהסתדרות, עושים בה כבתוך שלהם: קובעים בחירות ורבים חים אותן, קובעים אחוזי חסימה ומשנים או תם, קובעים סעיפי חוקה ומשנים אותם. הכל לפי האינטרס היריעי של המיפלגה השלטת: מיפלגת העבודה.

פאניקה. השבוע עשו זאת העסקנים שוב. בהחלטה שרירותית פשוטה הם העלו את אחוזי החסימה ל-3%, בעוד שבבחירות לכינסת יש אחוזי חסימה של אחוז אחד בלבד.

המטרה השקופה: למנוע מיפלגות קטנות לנגוס מן הכוח האלקטורלי של מיפלגת העבודה, לסגור את ההסתדרות בפני רוחות הפריצה והפוליטיות העוברות על המדינה, למנוע ייצוג מיפלגות קטנות וחדשות משמאל, מימין ומהמתנת הדת.

המניע מאחורי ניסיון עקר זה: עסקני ההסתדרות שרויים בפאניקה. אחרי כישלונות מיפלגת העבודה בבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, הם חרדים מפני כישלון שלישי, חמור עוד יותר.

יש, כמובן, דרך אחרת למנוע מפלה בהסדרות: לחדש את פני מיפלגת העבודה, לגבש בש מצע חדש שילהיב את העובדים, לגבש גישות מהפכניות חדשות בענייני רווחה, בריאות וניהול משק העובדים, לשים בראש מניחיהם היגים חדשים ורעננים. אך לכך אין העסקנים הוותיקים והעייפים של מיפלגת העבודה מסוגלים.

הרבה יותר קל לקחת פטיש ומסמרים, ולנסות לסגור את הדלתות והחלונות מפני כל רוח חדשה.